

De Drietand

Hallo fuifnummers en feestvierders !! Wij hopen dat U zonder kleerscheuren van oud naar nieuw bent gefeest. Van "ons" heeft U in elk geval de beste wensen voor het nieuwe jaar, een goede gezondheid, en uiteraard veel duikplezier!

Het gaat uitstekend met onze club, dat mocht ook maar weer eens blijken uit de sluitende begroting die onze penningmeester kon voorleggen. Meer nog, ze is zelfs zo sluitend dat het lidgeld naar beneden gaat!! Daarover verder in dit blad meer details. Het enige waar onze club mee te kampen heeft, is veroudering. Dus daarom nogmaals deze oproep: heeft U vrienden of kennissen die interesse hebben in het duiken en waarvan je denkt dat ze passen in onze duikclub...breng ze gerust mee en laat ze kennis maken met onze sport!

Ook het feestbestuur zit niet stil. Nu al wordt er volop gewerkt aan de activiteiten die volgend jaar op stapel staan en ook hierover kan je meer vernemen in deze **Drietand**. En voor wie er zou aan twijfelen, de ideeën voor een clubfeest ter gelegenheid van ons 45 jarig bestaan zijn nu reeds aan het opborrelen! Over het Ardennenweekend kan ik alvast kwijt dat het opnieuw zal doorgaan op onze vertrouwde locatie te Nadrin!

Wat je verder nog mag verwachten in dit blad, is een samenvatting van onze clubreis naar Bali. Alle deelnemers waren het er roerend en zonder enige discussie over eens dat het zonder meer de beste en meest geslaagde clubreis was van de laatste jaren!! Dus de afwezigen hadden weer eens...(Juist!)

Ook een herinnering omtrent het duikonderzoek mag in deze **Drietand** niet ontbreken en voor hen die onze clubdokter Walter Lauwers niet precies meer weten wonen geven wij ook nog eens de wegbeschrijving mee!

Uiteraard vind je ook het gebruikelijke stukje mariene biologie terug. Deze keer behandelen we de zakpijp, Ciona intestinalis.

Ook Jef Van Vaerenbergh is nog eens "in de pen" gekropen en geeft een beknopte samenvatting van hoe je een succesvolle reanimatie dient uit te voeren. Laten we maar hopen dat je dit nooit in de praktijk moet toepassen!

Verder de gebruikelijke aankondigingen en mededelingen

Zo, mijn inbreng is hiermee weer geleverd, er rest mij nog alleen U veel leesplezier toe te wensen. En voor wie de koude wil trotseren en toch gaan duiken...zoals steeds : " Doe het veilig"

Wij wensen U en uw familie een gezond en voorspoedig 2004 !!

BALI ... een hemels land voor de goden (en voor duikers !)

Naar zeer gewaardeerde jaarlijkse traditie tekende “den Tjen” (Etienne) weer een prachtige menukaart om de tafels op het clubbanket te sieren. Vaak haalt hij zijn inspiratie uit reizen die in clubverband werden ondernomen. Ditmaal was dat een reis naar Bali. Ten behoeve van de ongelukkigen die er niet bij waren is enige toelichting bij de tekening echter wel gepast.

Plaats van het gebeuren, afgebeeld op de linkerhelft van de menukaart, is Tulamben op de noordoostkust van Bali. In dit dorpje, gelegen “in de schaduw” van een imposante vulkaan, de Agung, is het ál duiken wat de klok slaat! Dat merk je meteen al bij het binnenrijden van het dorp aan een groot welkomstbord en een hele straat met uithangborden van duiksportcentra. Sommige daarvan behoren bij een hotel, andere zijn zelfstandig. Ons hotel, “Mimpi Resort Tulamben”, had ook een duiksportcentrum, maar we konden véél goedkoper – en zeker even goed! – terecht bij het duikstation recht tegenover de inrit naar ons hotel. Mimpi is géén kolos van een gebouw, maar wel een groepering van kleinere eenheden, elk onder een rieten dak, temidden van een werkelijk schitterende tuin vol palmen, vijvertjes en allerlei

bloeiende planten en struiken. Een ware ”tuin van Eden”! ‘s Ochtends genoten we er prinsheerlijk van ons ontbijt (naar keuze Europees, Amerikaans of Indonesisch) in het restaurant, dat, doordat het slechts één muur had, een open uitzicht gaf op de tuin en het kleine zwembad, maar vooral over de zee: glad en azuurblauw, met enkel wat kleine zilveren rimpeltjes – net een meer - en gevat in het smaragden kader van de bomen die het smalle rolkeienstrand overschaduwden.

Tussen het zwembad en het strand, op een overschaduwde verhoogde plankenvloer, hadden de niet duikende dames hun hoofdkwartier gevestigd. Al hadden ook de duikers er een ligstoel, de meest verwoede duikers maakten tot 3 duiken per dag en waren er bijgevolg slechts kort aan te treffen. Na het ontbijt zag je er verschillende frele, kleine Balinese dametjes voorbij komen, elk met 2 (twee!) duikflessen op het hoofd. Op de schouders – als ware het slechts een toemaatje – hingen 2 (twee!!!) loodgordels. Voorzichtig hun voetjes plaatsend op de wiebelige keien droegen ze hun last tot voor de plankenvloer (zo we naar “de muur” gingen duiken, die ietwat rechts van

het hotel gelegen was) of naar een plaats ietwat naar links, die ik voor mezelf “de tuin” heb genoemd. Als we op het wrak van de USS Liberty doken moesten ze minstens driehonderd meter naar links stappen, over de keien! Je ziet ze aan het werk met onze duikflessen op de voorzijde van de menukaart. 's Avonds zagen we ze dan weer voorbij schrijden met torenhoge offergaven op het hoofd, onderweg naar de tempel op de rotspunt boven onze onderzeese muur. Meestal ging het om fruit dat op een stuk bananenstam geprikt was, totdat van de stam niets meer te merken was. Het geheel kon daardoor wel tot 30 kg wegen.

Het wrak is de toplocatie voor het duiken te Tulamben en volledig terecht! Van op de plek waar onze flessen op ons wachtten (volledig uitgerust met onze eigen ontspanners en trimvesten - ook het spoelen werd nadien voor ons verzorgd!) dook je de keienhelling af onder een hoek van zowat 45° met het strand. Al snel kwam je op donker zand terecht en zag je de boeg van het schip, dit op een diepte van zowat 5 meter. Dezelfde richting aanhoudend, zwom je dan langs de scheepswand, die overhellend boven je hing, als was je in een grot. Van de stalen wand was geen plekje onbezet gebleven. Het was er één weelderig bos van sponzen, zachte koralen en zwarte koraal, op de takken waarvan zich grote schelpen hadden vastgezet. Verderop - en ook dieper - kwamen we op een plek waar het schip veel schade had geleden. Het was er een enorme ravage van roestige platen en hoog uitstekende balken of waren het masten? Ook hier was alles uiterst schilderachtig begroeid. Vermits Freddy en ik in onze flitslampen slave-units hadden zitten, die we nog maar één keer uitgeprobeerd hadden in de Oosterschelde, was dit de ideale plek om eens echt een heel onderwaterlandschap te fotograferen. Je weet wel, zo 'n foto in blauwtinten, waarop dan meestal een mooi meisje met behulp van een lamp een oase van kleur doet oplichten en dit net op één van de sterke

punten van de compositie! We namen elk één foto, waarop we om beurt als model fungeerden, maar de mijne bleek later, na ontwikkeling, mislukt omdat Freddy's lamp blijkbaar op mij gericht was geweest. Toch wat beter afspreken volgende keer! Maar ook den Tjen moest het ontgelden: we hingen dit gewillig fotomodel op de meest uiteenlopende plaatsen aan het wrak, zoals hij op de menukaart liet zien. Verder fotografeerden we er verschillende enorme zeeanemonen, telkens met andere anemoonvissen erin. Mooi door het contrast waren ook allerlei kleurige waaiers, waarop vedersterren zich vastgezet hadden om met hun “vederarmen” plankton weg te kapen dat eigenlijk rechtmatig aan de poliepenkolonie toekwam. Op een reling groeiden kleine tafelkoraalkolonies, waarin groepjes juffervisjes zich terugtrokken zodra je al te dichtbij kwam. Overal rondom beijverden talrijke paartjes koraalvlinders zich om overal allerlei kleine diertjes tussenuit te pikken. Ook solitaire keizersvissen – zó ontsnapt aan het kleurenpalet van Picasso – zochten in de pels van leven die het wrak overdekte naar datgene wat van hun gading was, terwijl groepjes doktersvissen en konijnvissen de wat minder bedekte platen afgraasden. Doordat de regio van Maleisië en Indonesië in de loop van de geschiedenis der aarde nauwelijks verstoord is geweest, is de soortenrijkdom van de koraalriffen er het hoogst van de hele wereld, zeker als vergeleken wordt met de jongere Atlantische Oceaan en met de eveneens jonge Rode Zee. Dit gegeven was op het wrak echt overduidelijk waar te nemen.

Halverwege het wrak kan je binnendringen in een door zuilen ondersteunde ruimte en die langs de andere kant weer verlaten. Het licht dat door de openingen binnenviel nodigde uit om hier sfeervolle tegenlichtfoto's van duikers te maken, vooropgezet dat je zoiets kan natuurlijk. De mijne waren overbelicht, doordat ik

mijn flash aan had laten staan, terwijl die van Tjen – ongeflitst – formidabel zijn. De achtersteven van het schip rijst torenhoog omhoog, van op zo 'n 30 m diepte en lijkt op een reuzenboeket van gorgonenwaaiers, zwarte koralen en boomvormige lederkoralen, het geheel omringd door een zwerm “bijtjes”, in casu vissen. Doordat er echter op het traject om er te geraken steeds zó veel te zien was, haalden de fotografen onder ons meestal dit deel niet meer. Tezamen met Brigitte ben ik slechts éénmaal tot daar geraakt, al doken we verschillende keren op het wrak, maar ik moest me beperken tot een vluchtige verkenning, wou ik nog voldoende luchtreserve overhouden om de terugtocht via de andere zijde van het wrak mogelijk te maken. Deze kant is half ingebed door het zand dat van de helling is gegleden. Toch wees Brigitte me een mooie doopvontschelp aan die ik over het hoofd dreigde te zien. Prachtige foto geworden! Heel het wrak is overigens het mooiste dat ik ooit zag. Op een verborgen schat na, heeft het alles te bieden waarvan ik al als knaapje smulde in het stripverhaal van Hergé, “De schat van Scharlaken Rackham”, al moet worden gezegd dat Hergé toen blijkbaar totaal geen idee had van de weelde aan begroeiing die zo een wrak kan sieren!

Rechts van het hotel eindigde het strand in een vooruit in zee stekende rotspunt, waarop een tempel prijkte. Onder water was er een loodrechte muur. Van aan ons hotel zwommen we er, parallel aan het strand, op 3 m diepte naartoe. Daar verdween dan de zandbodem uit het zicht in de diepte, terwijl we op 15 à 20 m diepte naast de wand zwommen. Talrijke holtes noodden tot inspectie bij onze speurtocht naar bewoners die we nog niet op pellicule hadden vastgelegd voor het nageslacht, al had je toch de neiging om het fotograferen te vergeten en enkel nog te genieten van het adembenemende schouwspel dat de zich over de blauwe diepte uitstreckende enorme waaiers en de er rond zwermdende vissen ons boden. De muur was echt een

droomplek voor fotografen. Het gebied net links van het hotel was dat echter in mijn ogen óók, al hoewel het voor sensatiezoekers totaal niet zo spectaculair is dan de vorige duiklocaties: een saai reliëf (een zachte helling) zonder hoog er bovenuit torenende koraalformaties en bovendien niet diep gelegen (5 à 6 m). Wat was er dan zo bijzonder interessant aan? Wel dat ligt hem nu net in het feit dat we hier het bescheiden ontstaan van een nieuw koraalrif met eigen ogen konden zien gebeuren. Het geheel zag er uit als een oase, gelegen temidden van een uit de vulkaan in zee terecht gekomen stroom losse lava-asse. Als je het van uit de hoogte zou kunnen bekijken, dan zou deze plek zeker veel weg hebben van een bacteriecultuur in een petrie-schaaltje, die zich cirkelvormig over het substraat uitbreidt. Als je er van op het strand voor het hotel, naartoe zwom, op enige diepte, kwam je eerst over een bijna kale bodem, bestaande uit donker zand, met hier en daar een iets groter lavabrokstuk. Behalve wat bodembewonende vissen was er nauwelijks leven te bespeuren (al is dat zeer bedrieglijk op een zandbodem, want alle leven is er uiterst gecamoufleerd of zit verborgen onder het zand). Naarmate je naderde nam het leven toe: eerst wat aparte poliepen op de steenbrokken en wat koraalvlinders of een solitaire keizersvis, dan geleidelijk wat steenkoralen, om tenslotte plots uit te barsten in een orgie van uitbundig leven. Hersenkoralen, tafelkoralen en andere Acropora-soorten vormden er een brede lichtjes koepelvormige tuin, waarboven het wemelde van vissoorten. Wat ik vooral zo mooi vond was dat alle beschikbare ruimte tussen de koraalkolonies werd opgevuld door een waar tapijt van grote zeeanemonen, bevolkt door wel vier verschillende soorten anemoonvissen, plus een rist juffertjes en kardinaalbaarsjes. Nooit zó veel anemonen en hun symbionten bij elkaar gezien! Net buiten de grens van “de tuin” huisden verschillende prachtig hemelsblauw

gekleurde bladneusmurenen met een knalgele rugvinzoom in hun in het zand uitgegraven holletjes. Daar wemelde het ook van de koraalvlindersoorten. Bij het fotograferen daarvan ontdekte ik een trucje om vissen van dichtbij mooi in beeld te kunnen krijgen. Benader je een vis frontaal met een fototoestel, dan besluit die meteen dat er een plotse uitval gaat volgen, vermits grote ogen op hem gericht worden, maar vooral het feit dat de richting van je lichaam op hem gericht is doet de vis tot alarmfase één overgaan. Hij keert zich schuin van je weg, zo heeft hij je nog in 't oog en kan zonodig meteen wegzwemmen. Op heel wat foto's zie je trouwens vissen in deze fotografisch niet zo mooie pose. Als je de vis echter (rustig!) zijdelings voorbij zwemt, zodat je lichaamsrichting parallel is aan de zijne, dan wéét zo'n vis instinctief dat je hem niet meteen kan aanvallen, want een roofvis moet zich dan eerst keren, eer hij kan toestoten. Wat een vis niet kan, kan jij echter wél: je draait je hoofd en je camera naar opzij en meestal kan je de vis van veel dichterbij en in een betere stand ten opzichte van de camera kiekeken. Toegegeven, het is voor de fotograaf een moeilijker houding. Toch kon ik zo, liggend op de bodem, in alle rust verschillende foto's nemen van één en dezelfde snapper, terwijl hij zich liet poetsen door 2 poetslipvissen. Zelfs de flits verontrustte de vis helemaal niet! Zoals de besproken menukaart op de rechterhelft toont, was de tweede helft van de vakantie gewijd aan de bovenwaterexploratie van Bali. We verhuisden daartoe naar de zuidkant van het eiland, waar we in "Hotel Ramada Resort Benoa" gingen logeren. We maakten van de transfer-rit meteen een uitstap en bezochten een inheems dorp, Tenganan. 't Was vrij groot en bestond in hoofdzaak uit een lange en brede straat, met in 't midden verschillende lange afdaken op palen en een verhoogde plankenvloer. Overal zag je kooitjes met kemphanen geparkeerd staan, terwijl de kippen en enkele bevoorrechte hanen vrij

rondscharrelden. Slaperige honden en buffels genoten er van de deugddoende schaduw, waarin ook een groepje mannen zich genesteld had om domino te spelen. Een vrouw bediende ondertussen de heren met schoteltjes eten. Bali lijkt voor mannen toch wel een paradijs! Toch kon het er vroeger uiterst streng aan toe gaan, zoals de afbeeldingen op de zoldering van een oud gerechtshof aantoonde. Alle voorgeschreven straffen stonden er per misdaad afgebeeld. Wie b.v. Een plechtigheid verstoorde door opzettelijk en luidruchtig winden te laten werd langs de anus de darmen uit het lijf gerukt ... Hu!!! En dan hebben we het nog niet eens over de straf op overspel!

Voor de goden wordt echter geen moeite gespaard. Elk, maar dan ook élk huis, heeft een serie piepkleine tempeltjes, waarin dagelijks geofferd wordt en hetzelfde gebeurt op elke straathoek, waar meestal ook één of ander beeld prijkt. Zelfs op de stoep moet je uitkijken voor de offergaven die de handelszaken daar plegen te zetten, al wordt het je niet kwalijk genomen als je er per ongeluk op trapt. Vogels, eekhoorns, poezen en honden vinden overigens al dat offeren een prima zaak! Sommige dieren hebben op Bali trouwens hun eigen tempel. Zo bezochten we een tempel, vlak voor een vleermuizengrot gelegen en een apentempel. Vele tempels zijn op de meest schilderachtige plaatsen gesitueerd: op woeste kapen in zee, aan kalme kratermeren of op een open plek tussen torenhoge oerwoudebomen. Allemaal - en vooral aan de poorten - zijn ze uitbundig versierd met beelhouwwerk, meestal de Barong voorstellende.

Het Barongmasker dat "den Tjen" tekende heeft betrekking op één van de hoogtepunten van onze uitstappen: een opvoering van de Barongdans. Eigenlijk is het een heel godenverhaal, gespeeld en gedanst – een soort Balinese operette dus. Op een avond, in een restaurant zagen we ook een Balinese dansgroep aan het werk. Wat die meisjes – kinderen eigenlijk – kunnen is ongelooflijk! Uiterst kleurrijk en

sierlijk! Mocht je ook naar Bali gaan, één goede raad: Neem voldoende film mee! De knul met een aankomend buikje, die verheerlijkt zijn cocktaildrankje, met er rond fladderende vlindertjes, filmt is overigens uw dienaar, die het niet laten kan álles te filmen en dan uiteraard met 6 à 7 uren film thuiskomt. (Ben net klaar met Cuba, maar Kenia wacht nog eer ik Bali zal kunnen monteren. Wat doe ik mezelf toch aan!)

Naast bezoeken aan markten, een tuin met exotische kruiden en fruitsoorten, rijstvelden, een houtsnijdersdorp, een zilversmedendorp, tempels, kraters en kratermeren, was voor mij de jungletocht rond het Tambliganmeer toch iets heel bijzonders. Tarzan zou zich hier uitmuntend thuis gevoeld hebben en natuurfreaks zoals den Tjen, Freddy en ikzelf verkeerden in alle staten van euforie, dit ondanks de “gevaren” zoals sterk etelende brandnetels en van brandharen voorziene rupsen die ons belaagden van op planten naast het smalle paadje! We vonden het zelfs spijtig dat op een bepaalde plek de er huizende slangen weggejaagd waren door een groepje autochtone toeristen, dat ons voorbij gestoken was tegen een ijltempo, terwijl wij de tijd namen om rustig rond te kijken. Leuk was ook, dat we daarna nog het kratermeer overstaken in een dubbelkano en een picknick met Indonesische lekkernijen en vruchten aangeboden kregen.

De sportieve broertjes, Jef en Dirk, hadden het meer in andere activiteiten voorzien. Vergezeld van Liliane en Gerda gingen ze mountainbiken en raften op een wildwaterrivier. Ook deze laatste activiteit vind je op de tekening terug. Van beide uitstappen kwamen ze uiterst tevreden weer, zoals we ’s avonds in het restaurant konden vernemen. Uit eten gaan is op Bali ongelofelijk goedkoop en toch zeer goed. Voor zo ’n 10 euro had je een voorgerecht, hoofdschotel, nagerecht en bier voor 2 personen.

Tussen de uitstapdagen door hadden we de keuze tussen twee stranden: één voor het hotel en een ander wat verder weg, waar je met een gratis hotelbusje naartoe kon.

Op het eerste waren werkelijk alle watersportactiviteiten mogelijk, maar het was er te druk om b.v. te kunnen snorkelen. Soms hingen er achter speedboten wel 8 parachutes tegelijk in de lucht!!!

Verschillende keren vond men de natuurminnaars onder ons dus terug op het tweede strand, waar het uiterst kalm was. Slechts één bootje bracht af en toe wat surfers tot bij de branding die een heel eind verderop in zee te zien was.

Behalve een tweetal bar-restaurants, met elk een rij ligstoelen en parasols was het hele strand vrij van bebouwing, afgezien dan van de gebruikelijke mooi op een kaap gelegen tempel. Volk was er nauwelijks, evenmin als in het prachtige winkelcentrum “Galeria” of in de hotels. Door de bomaanslag op een discotheek in Kuta, waarbij een massa Australiërs het leven lieten, is het toerisme op Bali enorm teruggelopen. Je ziet er bijna nog uitsluitend Aziaten in de hotels. De bevolking zelf is zeer vriendelijk tegenover de toeristen en heeft geen goed woord over voor de moslimextremisten, die trouwens niet van Bali waren. De aanslag betekent duidelijk een economische ramp voor het eiland!

Om te besluiten wil ik Jos, de vader van Eva en werkzaam bij reisbureau “Bosphorus”, bedanken voor de hele reisorganisatie: We kregen echt een V.I.P.-behandeling en alles liep onberispelijk volgens de planning! Bedankt ook Eva en Greta, om op verkenning geweest te zijn en goede tips te hebben gegeven voor onze zeer geslaagde reis.

REANIMATIE

In de Hippocampus van september 2003 (op blz 22-25) stonden de nieuwe richtlijnen vermeld voor het uitvoeren van een reanimatie. Laten we hopen dat U dit nooit hoeft toe te passen, wat echter niet wegneemt dat je dit artikel best met de nodige aandacht leest!

Je weet immers nooit...

Hierbij in elk geval nogmaals een korte samenvatting van de uit te voeren handelingen:

- controleer of het slachtoffer bij bewustzijn is (schudden met schouders)
- slachtoffer reageert : niet verplaatsen/hulp zoeken
- slachtoffer reageert niet : controleer de ademhaling
- slachtoffer ademt niet : (er wordt verondersteld dat er ook geen hartslag is) geen tijd verliezen door voelen aan de halsslagader...
- start beademing en hartmassage aan een ritme van 2/15
- je kan hierbij zowel links als rechts van het slachtoffer plaatsnemen maar de hartmassage dient steeds met gestrekte armen te worden uitgevoerd.

Hou deze richtlijnen bij de hand, zij kunnen een mensenleven redden...

J. Van Vaerenbergh

Betaling lidgeld.

WANNEER dient het LIDGELD betaald ?

Het duikjaar loopt van 1 september tot 31 augustus. Het lidgeld wordt eind september door de algemene vergadering bepaald en dient dus voldaan in de maand oktober.

HOE BETALEN?

Voor wie tijd te kort heeft of al eens iets durft te vergeten, is de DOMICILIERINGSOPDRACHT ideaal.

Info hierover bij onze penningmeester J. Van Riel.

KLASSIEK betalen kan ook door overschrijving van 80 € op het rekeningnummer 402-9137089-74

(studenten betalen 60 € en zwemmers 50 €).

TOT SLOT

Aan al degenen die hun lidgeld reeds betaald hebben, hartelijk dank voor uw stipte betaling.

Ciona intestinalis (doorschijnende zakpijp)

Tijdens een duik in de Oosterschelde hebben jullie ze ongetwijfeld al gezien, de zakpijp, *Ciona intestinalis*.

Niet echt een opvallende verschijning, het lichaam bestaat uit een zakvormig vlies met een in- en uitstroomopening, maar daarom niet minder interessant.

Soms zitten zakpijpen zo dicht opeen gedruimd, dat nog enkel de openingen te zien zijn langs waar met het water tegelijk ook voedsel, plankton, en de nodige zuurstof worden binnengehaald. Larven van zakpijpen, die vrij zwemmen tussen het plankton, bezitten een "chorda", een wervelkolom in aanleg zeg maar. Dat is dan ook de reden, hoe vreemd dit ook mag klinken, dat zij tot de gewervelde dieren worden gerekend.

De doorschijnende mantel bestaat uit cellulose. Dwars door de mantel heen kan je soms de kieuwdarm zien, als zich hierin afvalproducten hebben opgestapeld. De zakpijp wordt gemiddeld zo'n 12 cm groot. Ze zijn erg gevoelig voor verstoring van buitenaf. Als je er te kort bijkomt zal je opmerken dat de ringen rond de in- en

De doorschijnende zakpijp plant zich geslachtelijk voort. De larve ontwikkelt zich uit in het vrije water losgelaten ei- en zaadcellen. Dit op een kikkervisje lijkende beestje zal zich, na een tijdje te hebben rondgezwommen, ergens op de bodem vastzetten. Deze plek zal hij voor de rest van zijn leven niet meer kunnen verlaten, zodat hij vanaf dat moment als een sessiele levensvorm zal voortbestaan.

De soort is vooral algemeen in de Zeeuwse wateren, met name in de Oosterschelde en, wat meer incidenteel in de Grevelingen. Uit de Westerschelde zijn geen waarnemingen bekend. Op sommige plekken en in sommige jaren komt de soort massaal voor, tot vele tientallen exemplaren per vierkante meter. Op beschutte plaatsen en in havens leeft de soort ook langs de Noordzeekust en in de Waddenzee (zoals bij Terschelling).

Zakpijpen kunnen zo massaal veel water door hun lichaam pompen dat ze wel eens de "filteraars" van de Oosterschelde worden genoemd.

!! Medisch duikonderzoek !!

Hoe afspreken voor medisch onderzoek?

-maandagavond in het zwembad

telefonisch op 015/61.36.86, altijd te proberen maar meest bereikbaar rond 8 uur 's morgens of 's avonds.

-boodschap langs fax015/617111 of E-post,

en ik neem contact met je op.

Hoe Dr Lauwers vinden in de Bosstraat 10 te Zemst?

Vanuit Mechelen (of afrit Mechelen zuid), de baan naar Vilvoorde-Brussel. Over de autostrade zie je links van U de kerk van Zemst en let dan op : rechts, een 300 meter verder, eerste straat rechts met hoekcafe "Den Arm" en met wegwijzer "Zemst-Laar" sla je in.

Je rijdt één straatje voorbij, tot de tweede straat, terug met plaat "Zemst-Laar" en je slaat daar links in (linterpoortenlaan)

Je volgt deze gedurende +/- 2 km, tot je voor een bocht, rechts een rode reflecterende pijl ziet.

Wel juist daarvoor, is er rechts een klein straatje, de Bosstraat (plaatje staat rechts op paal) en 200m verder is nr 10... (als je aan de driesprong uitkomt ben je 100m te ver)